

М.Г. ОКЛАДНА, канд. істор. наук, доц., НУ «ЮАУ ім. Я. Мудрого», Харків;

Л.В. ПЕРЕВАЛОВА, канд. філос. наук, проф., НТУ «ХПІ»;

А.О. ЗАЙЦЕВА, студент, НТУ «ХПІ»

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ДЕКЛАРАЦІЙНИХ ПАТЕНТІВ ЯК СПОСОБУ ОХОРОНИ ПРАВ НА ОБ'ЄКТИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

У статті розглядається поняття деклараційного патенту, його сутність, позитивні та негативні наслідки використання деклараційних патентів в Україні, їх значення для розвитку інноваційної діяльності. Автори аналізують практичний аспект впливу деклараційних патентів на механізм реалізації прав та інтересів їх власників. Бібліогр.: 4 назви.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, Державна служба інтелектуальної власності, патент, деклараційний патент, винахід, корисна модель, експертиза, кваліфікаційна експертиза формальна експертиза.

Вступ. Розвиток науково-технічного прогресу спонукає суб'єктів господарювання посилювати свої конкурентні позиції на ринку шляхом ведення інноваційної діяльності, результатом якої є створення інноваційної продукції. Проте успіх полягає не лише в створенні інновацій, але й в правильному та своєчасному формуванні стратегії їх охорони. Саме наявність надійного механізму охорони та захисту об'єктів інтелектуальної власності дає змогу без перешкод реалізовувати свій інтерес у бізнес відносинах та досягти поставлених цілей, без загрози порушення прав інших суб'єктів та втрати позитивної репутації в бізнес середовищі.

Для захисту прав та інтересів осіб, які займаються інноваційною діяльністю, в Україні створений спеціальний механізм реєстрації результатів інноваційної діяльності. Цей механізм реалізується через Державну службу інтелектуальної власності України. 21 лютого 2011 року Державну службу інтелектуальної власності України зареєстровано як юридичну особу публічного права, що засвідчено свідоцтвом про державну реєстрацію: серія А01 № 378097 [1]. В межах цього механізму Служба видає охоронні документи – патенти та свідоцтва – та опубліковує дані про реєстрацію нового об'єкта інтелектуальної власності.

В Україні регулювання питань, пов'язаних з промисловою власністю здійснюється Конституцією України, Цивільним та Кримінальним кодексами України та рядом спеціальних законів, зокрема такими, як Закон України «Про охорону прав на винаходи та корисні моделі», Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» та Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг».

Загальні та спеціальні питання з проблем промислової власності висвітлені у роботах фахівців країн СНД: В.П. Астахова, М. Богуславського, Г.В. Бромберга, Е.Я. Волинець-Руссета, Ф.А. Дронова, Ю.П. Конова, Д.Н. Козирева, В.І. Мухопида, а також зарубіжних науковців: М. Гроса, Г. Десмонда, С. Томаса, Б. Твісса, Г. Штумпфа, Н. Хаугга та інших. Однак переважна більшість публікацій розглядає проблеми інтелектуальної власності в юридичному контексті.

Проте практичний аспект впливу деклараційних патентів на механізм реалізації прав та інтересів їх власників досить детально не розглянутий. Однак процедура видачі деклараційних патентів в Україні існувала з 2002 року. В чому ж сутність деклараційних патентів та які наслідки для суб'єктів господарювання мало їх короткочасне впровадження?

Метою даної статі є висвітлення реальних передумов і наслідків короткочасного впровадження деклараційних патентів для розвитку промислової власності в Україні.

Основні результати дослідження. Деклараційний патент на винахід (корисну модель, секретний винахід, секретну корисну модель) — охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і право власності на винахід (корисну модель). Деклараційний патент – різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід [2]. Проте, вже в січні 2004 року, в новому Цивільному Кодексі України поняття «деклараційний патент» не передбачається. Наказом Міністерства освіти і науки України від 2 серпня 2006 року № 585 в Положенні про Державний реєстр деклараційних патентів України на корисні моделі, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 20 червня 2001 року № 469, зареєстрованому у Міністерстві юстиції України 4 липня 2001 року за № 558/5749 (із змінами) у назві слово «деклараційних» виключено та в тексті за виключенням пунктів 1.1, 1.2, абзацу першого пункту 2.1 і пунктів 3.1-3.3, слова «деклараційні патенти» та «деклараційні патенти (патенти)» в усіх відмінках і числах замінені словами «патенти (деклараційні патенти)» у відповідному відмінку і числі [3].

Процедура отримання повноцінного охоронного документу на винахід чи корисну модель – досить трудомісткий процес, який потребує витрат часу, фінансових ресурсів та, як це не дивно, – моральних зусиль. Саме тому привабливість деклараційних патентів стала очевидною. Популярність обумовлена була тим, що деклараційні патенти отримувалися лише за формальними знаками, без проведення кваліфікаційної експертизи (експертизи по суті). Отже це значно скорочувало та спрощувало процес реєстрації. Власник отримував охоронний документ строком на шість років, проте протягом трьох років з дати подачі заявки на реєстрацію деклараційного патенту він мав можливість пройти процедуру кваліфікаційної експертизи, якщо це було необхідно, та отримати повноцінний патент з терміном дії двадцять років з моменту подачі заявки. При цьому деклараційний

патент надавав ряд виключних прав його правовласнику, які практично не відрізняються від прав, що надаються повноцінним патентом, а саме:

1) право використання об'єкту промислової власності на свій розсуд та для досягнення власних цілей;

2) право дозволяти або забороняти стороннім особам використовувати об'єкт промислової власності для досягнення певних цілей;

3) право в порядку, встановленому судом, вимагати відшкодування збитку, а також інші компенсації у разі незаконного використання об'єкту промислової власності іншими особами.

Проте найбільш вагомим аргументом для заявників, на жаль, була інша сторона процедури, а саме – будь-яка особа могла отримати охоронний документ на об'єкт, що не відповідав вимогам патентоздатності.

Отже, деклараційний патент певним чином полегшує реєстрацію винаходів та корисних моделей, але в той же час створює певні проблематичні моменти, які можуть поставити під загрозу інтереси патентовласника. Серед таких проблем можна виділити наступні.

По-перше, наявність загрози порушити права інших патентовласників, оскільки експертиза по суті не проводиться, а отже, патентовласник несе повну відповідальність за ризики. У зв'язку з тим, що перевірка на патентоздатність не реалізовується, існують прямі та досить високі ризики порушення прав інших осіб, які є правовласниками повноцінних патентів. В цьому випадку Державна служба інтелектуальної власності, яка проводила реєстрацію, повністю знімає відповідальність з себе за можливі порушення та не може виступати на боці власника деклараційного патенту в якості гаранту його прав. Така ситуація була можливою, в більшості випадків, коли заявник деклараційного патенту навмисно заявляв вже зареєстрований винахід чи корисну модель для реалізації своїх певних цілей.

По-друге, деклараційний патент, як охоронний документ, значно знижує вартість інновації при передачі прав іншим особам, наприклад за ліцензійним договором. Оскільки такий патент видається по формальним ознакам та гарантії можливості порушення прав інших осіб відсутні, причому термін дії такого патенту досить короткий, лише шість років (а по суті 4,5-5 років, оскільки в строк шість років включають тривалість процедури реєстрації – 1-1,5 роки), то для потенційного ліцензіата придбання прав на таку розробку буде досить ризикованою та не вигідною справою, а, отже, він намагатиметься знизити вартість ліцензії до мінімального рівня.

По-третє, в разі, якщо патентовласник пропустив термін, коли можна було подати заявку на проведення кваліфікаційної експертизи, його інновація може стати вразливою після сплину шестирічного терміну щодо не санкціонованих дій третіх осіб. В такому випадку власник деклараційного патенту може втратити розробку та зазнати певних моральних та матеріальних збитків. А з іншої сторони, він вистачає всі права на винахід чи корисну модель. До того ж, якщо третя особа, після сплину шестирічного те-

рміну дії патенту розпочне процес реєстрації даної розробки, то патентовласник ризикує стати правопорушником сторонніх інтересів і прав, використовуючи свою ж інновацію.

За ті кілька років, коли деклараційні патенти були популярними, досить багато заявників отримали такі документи. В більшості випадків це обумовлювалося тим, що ті розробки, які по стандартній процедурі оформлення прав потрапили б під поняття корисної моделі, при процедурі отримання деклараційного патенту можна було кваліфікувати як винахід. Ця ситуація обумовлювалася пріоритетністю винаходу над корисною моделлю в очах винахідників та більшою вагомістю з точки зору суспільства.

Та чи так це насправді? Що отримали та що втратили заявники, надавши перевагу деклараційним патентам на винахід патенту на корисну модель? Основними відмінностями можна назвати термін дії охоронного документу, вимоги до єдності заявки та критерії, по яким проводили оцінку прав, термін реєстрації документу та фінансова сторона процедури.

За першою відмінністю можна сказати, що патент на корисну модель має переваги, оскільки діє десять років. При цьому процедура подачі заявки ідентична та вимагає однакових витрат часу та зусиль.

Для того, щоб зареєструвати винахід чи корисну модель, необхідно дотримуватися вимог патентоспроможності об'єкта. Проте для корисної моделі ці вимоги набагато простіші, адже не передбачають наявності винахідницького рівня, який досить легко поставити під сумнів у винаході, та по якому найчастіше виникають проблемні моменти при реєстрації.

Що стосується терміну реєстрації обох видів патентів, що порівнюються, то можна сказати, що цей процес за часом майже однаковий – від одного до півтора року. Проте грошові витрати на реєстрацію корисної моделі менші, ніж на отримання патенту на винахід, хоч і деклараційного.

Незважаючи на це, є певні переваги деклараційних патентів: за клопотанням, як вже зазначалося, можна провести процедуру кваліфікаційної експертизи та отримати повноцінний патент на 20 років, а у випадку з корисною моделлю, така можливість подовження терміну дії майнових прав виключена. Та, все ж таки, з точки зору надійності, патенти на корисні моделі найбільш пріоритетні, оскільки безпека та впевненість в сучасних умовах – чи не найважливіший фактор успішності будь-якої діяльності.

Висновки. Деклараційний патент мав короточасне позитивне значення у охороні прав на об'єкти промислової власності, але українські винахідники, в більшій мірі, не надали належного значення процедурі переоформлення прав та частково втратили можливість без ризику та страху реалізовувати свої права та інтереси.

Список літератури: 1. Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України [електронний ресурс]: www.sips.gov.ua. 2. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994. – № 7. – Ст. 32 № 3687-ХІІ (Редакція станом на 05.12.2012). 3. Цивільний Кодекс Украї-

ни. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003. – №№ 40-44. – Ст.356. 4. Положення про Державний реєстр патентів України на корисні моделі. Наказ Міністерства освіти і науки України № 585 від 02.08.2006 р.

Надійшла до редколегії 11.06.2013.

УДК 339.166.5:658.626

Про деякі проблеми використання деклараційних патентів як способу охорони прав на об'єкти промислової власності / М.Г. Окладна, Л.В. Перевалова А.О. Зайцева // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків НТУ «ХПІ», 2013. – № 69(1042). – С. 20-24. Бібліогр.: 4 назв.

В статье рассматривается понятие декларационного патента, его сущность, положительные и негативные последствия использования декларационных патентов в Украине, их значение для развития инновационной деятельности. Авторы анализируют практический аспект влияния декларационных патентов на механизм реализации прав и интересов их собственников.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, Государственная служба интеллектуальной собственности, патент, декларационный патент, изобретение, полезная модель, экспертиза, квалификационная экспертиза, формальная экспертиза.

In the article the concept of declarative patent, his essence, positive and negative consequences of the use of declarative patents, is examined in Ukraine, their value for development of innovative activity. Authors analyses the practical aspect of influence of declarative patents on the mechanism of realization of rights and interests of their owners.

Keywords: innovation, innovative activity, Government service of intellectual property, patent, declarative patent, invention, useful model, examination, qualifying examination, formal examination.

УДК 34 – 057.34

Л.В. ПЕРЕВАЛОВА, канд. филос. наук, проф., НТУ «ХПІ»;
М.Ш. КИЯН, канд. юр. наук, доц., НУ «ЮАУ ім. Я. Мудрого», Харків;
О.І. РАЗІНА, студент, НТУ «ХПІ»

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

У статті аналізується правовий статус державних службовців в Україні, розкривається сутність даного поняття, а також основні права, обов'язки та обмеження стосовно діяльності посадовців. Автори відокремлюють проблеми, які існують та пропонують шляхи їх вирішення. Бібліогр.: 11 назв.

Ключові слова: державні службовці, правовий статус, права, обов'язки, обмеження, Конституція, закон, держава.

Вступ. Соціальні зміни в українському суспільстві, перехід до ринкової економіки, інформатизація, неминучі процеси глобалізації, а та-